

Moskva, Beijing och Washington – den globala maktbalansen i förändring

De följande två artiklarna handlar om relationerna mellan Ryssland, Kina och USA. Att Moskva är den svagaste parten i denna trio är uppenbart och det är tydligt att ryssarna söker efter utökat samarbete med Kina, där kineserna helt klart är den starkare parten (första artikeln handlar om Ryssland-Kina). Samtidigt försöker Trump att flirta med Putin för att försvaga banden mellan Ryssland och Kina, som Trump (åtminstone hittills) ser som USA:s huvudfiende (andra artikeln handlar om detta).

Xi Jinping har Vladimir Putin på kroken

Ryssland är mer beroende av Kina än någonsin

The Economist, 12 maj 2025

Foto: Xinhua

Att Kinas president Xi Jinping satt skuldra vid skuldra med Rysslands Vladimir Putin medan ryska och kinesiska soldater paraderade på Röda Torget den 9 maj kunde de lätt ha missuppfattats som jämlikar. Högtidlighållandet av 80-årsdagen av Nazitysklands nederlag i andra världskriget gav bilden av två grannar i Eurasien arm i arm mot Väst och efterkrigstidens internationella ordning. Putin skroderade ju också om att deras strategiska samarbete byggde på ”en orubblig princip av jämlikhet”, medan Kinas president hyllade den ”eviga” vänskapen.

Xi deltog på en liknande parad 2015 strax efter Rysslands annektering av Krim och det första intrånget i Ukraina. Det besöket var en tydlig signal om att Ryssland sökte sig mot Asien. De båda presidenterna har länge sett varandra som vapenbröder mot USA:s dominans och sedan

Donald Trump inledde sin andra mandatperiod har de nära samordnat sin politik. Uppvisningen av vänskapen på Röda Torget avsåg att visa att Trumps planer på att splittra Ryssland från Kina var fåfänga. Men den fåfängan har mindre att göra med att Trump står inför en stark allians än med Rysslands oerhörda beroende av Kina. I själva verket är Ryssland nu mer beroende av Kina än någonsin i historien.

Ingenstans blir detta tydligare än i städerna längs den 4 300 kilometer långa gränsen mellan de båda länderna. Manzhouli är en kinesisk stad som väller av symboler för kinesisk-rysk vänskap. Statyer av en kinesisk panda och en rysk vit björn håller varandra i handen på huvudgatan. Livliga restauranger serverar ryska stapelvaror som vodka, borsjtj och svart bröd. Blonda ryska traditionellt klädda dansöser lockar upp kineser i dansens virvlar.

På sistone har staden upplevt något av en handelsboom. Kinesisktillverkad utrustning i staplar, redo att fraktas över gränsen. Lastbilar och tåg med timmer och kol är på väg i den andra riktningen. Sammanlagt ökade handeln mellan de båda länderna med 66 procent mellan 2021 och 2024 och uppgår nu till 245 miljarder dollar. Ryssland levererar olja, gas och andra produkter på energiområdet och utgör nu 80 procent av allt ryssarna levererar till Kina. I gengäld får man kinesiska konsumtionsvaror, bilar och teknologi. Mycket har ”dubbelt värde” som verktygsmaskiner och halvledare, som kan ha såväl civil som militär användning. Det har bidragit till att underhålla den ryska krigsapparaten.

Men leveranserna betyder mycket mer för Ryssland än för Kina. Medan Kina stod för 34 procents av all rysk handel 2024 svarade Ryssland för bara 4 procent av Kinas. Västliga sanktioner har gett Ryssland få andra köpare av sina råvaror och ingen alternativ leverantör av alla de importvaror man behöver. Beroendet i den andra riktningen minskar. Ryssland är fortfarande det land Kina främst köper vapen av. Men numera kan Kina producera det mesta av vad man behöver. Kinas totala vapenimport minskade med 64 procent mellan 2020 och 2024 i förhållande till de fem åren innan, enligt Stockholm International Peace Research Institute.

Allt detta ger Kina ett klart övertag. Sedan kriget i Ukraina startade har man snappat åt sig stora mängder rysk olja till underpris. Från 2019 har en pipeline vid namn *Power of Siberia* levererat rysk gas till lågpris till nordöstra Kina. Men ryska önskemål om att bygga en andra pipeline längre västerut har lagts på is eftersom kineserna anser att de kan få Ryssland att sälja sin gas ännu billigare. Kina vill också diversifiera sin energiimport. Det finns bara ”begränsade” planer på att låta rysk varuexport till Kina fortsätta att öka, skrev Filip Rudnik vid tankesmedjan MERICS i Berlin nyligen i en artikel. I mars rapporterade en del statliga kinesiska företag om att man minskat importen av rysk olja av fruktan för hårdare amerikanska sanktioner.

Sanktionerna har också tvingat Ryssland att minska beroendet av dollarn. 2023 gick kinesiska yuan om dollarna som den mest populära valutan på Moskvabörsen. I fjol meddelade ryska centralbanken att man inte hade något annat alternativ än yuan för sina valutareserver. Det mesta av Rysslands handel med Kina sker nu i den valutan. Det gör valutareserven sårbar om relationerna med Kina skulle försämrast.

Kolonialist? Jag?

Medan Kina glatt köper ryska varor och dumpar sina egna konsumtionsvaror där ligger investeringarna hos grannen fortsatt på låg nivå och intresset är svalt för att hjälpa Ryssland att modernisera eller diversifiera sin ekonomi. Kinesiska direktinvesteringar i Ryssland uppgick 2024 till bara 18 miljarder dollar – motsvarande 1 procent av Rysslands BNP och nätt och jämt dubbelt så mycket som Kina satsat i Kazakstan, en långt mer obetydlig ekonomi.

Innan Putin började vända sig mot Kina utgjorde handeln med EU däremot 37 procent av all handel. Bara energiexporten svarade för 62 procent av vad Ryssland levererade till EU. Och före kriget var EU största investerare i Ryssland. 2019 uppgick EU:s direktinvesteringar i Ryssland till 311 miljarder euro, medan de ryska direktinvesteringarna i EU låg på 136 miljarder euro. Som *Re-Russia*, en i Wien baserad tankesmedja, konstaterar "liknar Kinas modell för ekonomiskt samarbete med Ryssland mycket mer en kolonial relation än det rysk-europeiska samarbetet före kriget".

Samtidigt håller Kina en viss diplomatisk distans. Både Putin och Xi gillar förvisso att smäda "hegemonismen" (läs: USA). Och Kina vill också ha kvar Putin vid makten och hålla hans krigsekonomi under armarna. Men man har inget intresse av att låta Putin starta fler militära äventyr, säger Alexander Gabujev vid *Carnegie Russia Eurasia Centre*, en annan tankesmedja i Berlin. Kina ser Rysslands invasion av Ukraina som "när en barbarisk kung startat krig mot en barbarisk lillebror", säger han.

Ett tecken på Kinas försiktighet märks i FN:s generalförsamling där man lagt ner sin röst i de flesta omröstningarna om kriget i Ukraina. Kina försöker också tina upp relationerna med EU. I april hävde man de sanktioner mot en rad EU-parlamentariker som varit rådande sedan 2021 till följd av EU:s egna sanktioner mot kinesiska företrädare som svar på kränkningar av mänskliga rättigheter.

Ett sätt för Ryssland att minska beroendets av Kina vore att förbättra relationen med USA och Trump-administrationen har ju varit betydligt mindre kallsinnig i det avseendet än sin föregångare, säger Sergej Radchenko vid *John Hopkins School of Advanced International Studies*. Hellre än att inte någon partner över huvud taget skulle Putin kunna säga "Vi har alternativ", säger han. Men Kina är angeläget om att hålla kvar Ryssland där det befinner sig. Som Xi skrev i en artikel i ryska tidningar den 7 maj: "Tillsammans måste vi vederlägga alla försök att störa eller underminera våra vänskapsband." Och Putins krig och omfattningen av Kinas inflytande gör allt tal om någon rysk vändning mot Väst osannolikt.

Den ekonomiska obalansen mellan Ryssland och Kina står i bjärt kontrast till Rysslands uppfattning om sin egen betydelse. Många ryssar ser fortfarande Kina som ett småsyskon. Enligt en opinionsundersökning nyligen anser dubbelt så många (56 procent) att deras land har större betydelse i världen än de som tror att det är Kina som har det (27 procent). Kina betraktas fortfarande som vän till Ryssland men antalet som anser att relationen håller på att förbättras har sjunkit från 63 procent till 50 procent de två senaste åren.

I Manzhouli är ironin slående i den alltmer ojämlika relationen. Staden grundades 1901 av Ryssland sedan man tvingat ett kejserligt Kina i förfall att tillåta Ryssland att få tillgång till regionens naturresurser. En stor del av 1900-talet var Sovjetunionen "storebror" till sin socialistiska granne. Nu börjar kineserna alltmer se medlidsamt på ryssarna. Den broderliga relationen "har vänts upp och ner på", säger en affärsinnehavare. Den yngre brodern har dragit ifrån.

Axel mellan Washington och Moskva?

Marlène Laruelle, *Le Monde Diplomatique*, maj 2025

Den senaste tidens återupptagna dialog mellan Donald Trump och Vladimir Putin har förvånat och rent av skakat om ett antal medlemmar av EU. Ett återkommande tema är misstanken om ett samförstånd mellan ledarna för de båda länderna kring en gemensam konservativ ideologi.

Något som Vladimir Putin och Donald Trump har gemensamt är först och främst en rad aversioner. Såväl den ene som den andre fördömer ”wokismen” eller *cancel culture*. Båda kritiserar relativismen där transpersonernas kamp – i Putins fall de homosexuella – framställs som både själva spjutspetsen och det förödande resultatet. EU med sina anspråk på att inkarnera demokratiska och liberala värderingar har helt förlorat kontrollen över utvecklingen och måste neutraliseras. Såväl Putin som Trump manar till en återgång till traditionella värderingar, till de ”naturliga” hierarkier som de förknippar med ”sunt förnuft”. Var och en på sitt sätt inriktad på att öppna vägen till en återfödelse av ett Väst som påstås ha hemfallit åt nihilism. Båda tar avstånd från liberal demokrati, förespråkar en karismatisk maktutövning och motsätter sig alla begränsningar av den verkställande makten.

Ändå får man inte blunda för att det också råder stora divergenser mellan dem. Putin är för en multipolär värld, där USA:s inflytande skulle inskränkas till den amerikanska kontinenten. Den vikt som Rysslands president tillmäter sin uppfattning om stormakter förankrad i sin geografi och historia framgick i den intervju han den 8 februari 2024 gav Tucker Carlson. Putin belönade då den tidigare journalisten på Fox News med en lång redogörelse om Ukraina och dess historiska kallelse att tillhöra den ryska, slaviska och ortodoxa gemenskapen. Donald Trumps ”America First” pendlar däremot mellan att godta multipolaritet, en vilja till maktkoncentration och en global maktutövning baserad på ren militär eller ekonomisk makt och inte längre genom att förföra främmande länder med *soft power*, sin kulturellt ideologiska profil och attraktionskraft.

Även om de båda ledarna är ute efter att hämnas en sårad maktställning skiljer sig deras uppfattning åt om vad nationell storhet innebär. I Ryssland har befolkningens materiella behov delvis offrats på utrikespolitikens altare. För USA ska de styrkeförhållanden man påtvingar andra länder främst gynna USA, bland annat genom att ta hem utlokaliserade arbetstillfällen eller att tillskansa sig naturtillgångar. Trump ägnar sig för övrigt åt att på utrikespolitikens område överföra inrikespolitiska överväganden när han angriper européerna för att vara alltför nära lierade med det demokratiska partiets ideologi.

Trots ideologiska paralleller innehåller de båda politiska projekten avsevärda institutionella och samhälleliga skillnader. Enligt Putins vision ska staten och den översta samhällsadministrationen inkarnera nationen. Det är de hållpunkter som samhälle, politik och värderingar måste anpassa sig till. Trump däremot drömmer om en allsmäktig verkställande makt med kontroll över såväl rättsväsende som armé och detta ska ske genom en nedmontering av den federala staten i USA, en drastisk minskning av antalet statstjänstemän och avreglering av landets ekonomi.

Från realism till ”kosmism”

Både Putinismen och Trumpismen har för övrigt sin bakgrund i ideologiska ekosystem där man återfinner motsatta intressen. På rysk sida samlar ”realisternas” läger anhängare av en rysk stormakt i dialog med ett Väst lett av Trump eller Viktor Orbán – en annan inspirationskälla – samt ångerfulla tänkare i Väst. Men för en annan del av det ryska etablissemangen är Ryssland som civilisation till sin natur motsatsen till ”det kollektiva Väst”. I Moskva finns

också många som anser att man måste fortsätta att stärka banden till ”det Globala syd”, oavsett vilka perspektiv som kan finnas på ett närmande till Washington.

På amerikansk sida ses Ryssland som en historisk motståndare av gamla neokonservativa eliter inom det republikanska partiet som letat sig till Trumpismen. Där fortsätter man att pläderna för Ukrainas sak, men stöder också Vita husets påtryckningar mot Kyiv. Lindsey Graham, senator från South Carolina och ihärdig republikansk supporter till Volodymyr Zelenskyj, riktade kritik mot Ukrainas president för att ha brustit i återhållsamhet under det ryktbara grälet i Ovala rummet den 28 februari. För många republikanska s k *restrainers* (som vill begränsa USA:s engagemang långt borta för att i stället fokusera på nationella frågor eller på den amerikanska kontinenten) skulle ett eventuellt eldupphör, eller rent av fred, bara handla om något avsett att gynna bägge parter kortsiktigt, men under inga som helst omständigheter någon allians mellan Washington och Moskva.

För en annan del av rörelsen kring Trump, som man skulle kunna beteckna som civilisations-inriktad, och som utgör kärnan i *MAGA*-rörelsen, har förhållandet till Ryssland något mer symbiotiskt över sig. De religiösa aspekterna visar sig då vara avgörande: för många inom den kristna högern i USA gör Rysslands uppslutning bakom s k ”traditionella” värderingar att Putin blivit en härold för kristenheten. Det händer till och med att de som letar efter en mer autentisk tro konverterar till den ortodoxa läran. För andra, som Tucker Carlson, är huvudmålet nedmonteringen av den liberala ordningen där två olika strider är inflätade i varandra: vinna kulturkriget på hemmaplan och befärma politiken med ”Amerika först” utomlands.

En annan del beundrar den kontrarevolutionära radikalismen hos den ryska extremhögern. Steve Bannon, tidigare chef för *Breitbart News* och rådgivare till Trump under dennes första mandatperiod, hänvisar därför ofta till den ryske filosofen Alexandr Dugin.¹ De båda träffades 2018, hyllar bägge Julius Evola (1898-1974), den italienske ideologen bakom esoterismen och en stor inspiratör för all nyfascism, samt personer inom den ”nya högern” i Europa som [fransmannen] Alain de Benoist. Dugin har insett fördelarna med att framställa Trump som mannen bakom den kontrarevolution han förespråkar. Han gläder sig åt att den gamle fastighetshajen och Putin ”delar samma värderingar” – en analys Dugin gärna framhåller eftersom han älskar att framställa sig som drivande bakom det pågående närmandet mellan Moskva och Washington.

Slutligen bör också nämnas tankegångarna bakom ”Mörka upplysningen” [Dark Enlightenment] som idag lockar såväl Elon Musk som USA:s vicepresiden J D [James David] Vance. Inom denna ideologiska strömning som länge hållit till i marginalen sammanstrålar neo-reaktionära med techno-futuristiska idéer och där återfinns man Peter Thiel (en av de första att satsa på Facebook, medgrundare av PayPal och chef för Palantir Technologies) samt Curtis Yarvin, en bloggare som gjorde sig känd under namnet Mencius Moldbug, och nu ett av de mest radikala namnen bakom Trumpismen. 2022 föreslog Yarvin att Ryssland skulle få fritt fram på den europeiska kontinenten för att leda reaktionen mot liberalismen och på sikt ta kål på demokratin. Vad Thiel beträffar hämtar han inspiration ur kosmismen, en rysk filosofisk strömning och, på sitt sätt, föregångare till trans-humanismen, som talade om att förnya mänskligheten genom erövring av kosmos.

Svårt att dra några slutsatser ur denna ideologiska konvergens, som för övrigt rymmer många olika aspekter. Moskvas och Washingtons mot varandra stridande geopolitiska positioneringar minskar betydelsen av dessa paralleller. Det bekräftas av den årliga sammanställning om hotbilden som görs i USA baserad på olika bedömningar från underrättelseorgan: även om

¹ Om Dugin, se artikeln ”Alexandr Dugin och fascism på vänsterkanten” i samlingen [Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#) (april 2022).

icke statliga aktörer – drokarteller, islamistisk terror – kommer först i den klassificering Trump-administrationen gjort behåller också Ryssland sin status som motståndare (bakom Kina men före Nordkorea).

Även om både Putin och Trump är överens om att betrakta Ukraina som ett ombud (*proxy*) för demokraternas tidigare administration i Washington och dess krig mot Rysslands strategiska intressen skiljer de båda sig åt i synen på Kina: USA:s nuvarande härskare i Vita huset – och än mer vice president Vance och utrikesminister Marco Rubio – pekar ut Kina som huvudmotståndare, medan Kina för Kreml är en strategisk partner. Viktiga motsättningar råder också om konflikten Israel-Palestina: medan Trump sluter upp bakom Benjamin Netanyahu verkar Putin snarare luta åt arabländernas synsätt. Iran, ett värdefullt stöd för Moskva i kriget i Ukraina, verkar också fortsatt vara en fiende för USA:s president. Även om Trump den 7 april tillkännagav ett återupptagande av förhandlingarna om Irans kärnvapenprogram sade han också två dagar senare att en militär aktion mot Islamiska republiken fortfarande var tänkbar.

Även när det gäller handelsfrågor skiljer sig åsikterna åt. Putin är för frihandel, framför allt på regional nivå via Eurasiatiska ekonomiska unionen, och fördömer Västs ekonomiska sanktioner som uttryck för illojal konkurrens. Från USA:s sida startade nedmonteringen av globaliseringen när Trump den 2 april tillkännagav tioprocentiga tullar på alla utländska produkter och ytterligare något mer på en del särskilt utvalda länder.

Idén om en Donald Trump helt såld på Rysslands sak, och som västliga medier väl brådstörtat vidarebefordrat, gör Kreml helt perplex. Både medier och politikerklassen i Ryssland noterar till exempel att Elon Musk inte berövat ukrainarna tillgång till satellittjänsten Internet Starlink eller att den nye försvarsministern Pete Hegseth gjorde sin första utlandsresa till Polen, ett av de mest uttalat anti-ryska länderna. Trumps uttalanden om en tänkbar annektering av Grönland och Kanada handlar också om en vilja att stärka USA:s positioner i Arktis och är inget i Moskvass smak.

Moskva och Washington skiljer sig i grunden åt i sin syn på respektive lands status på den internationella scenen och hur Väst och världen i övrigt bör agera. På rysk sida noterar man belåtet Trumps kontrarevolution utan att för den skull tro på något verkligt närmande till Washington. Inom MAGA-rörelsen i USA betraktar man, ett inte alldeles med verkligheten överensstämmande, Ryssland med intresse, för att inte säga beundran, men den representerar inte alls alla inom det republikanska partiet, där en del slutit upp bakom målen med ”Amerika först” utan någon som helst sympati för Ryssland. Trumps anhängare avskyr Ukraina då man tolkar dess sak som en biprodukt av sitt eget inhemska kulturkrig och att man anser att Zelenskyj backat upp deras motståndare i det demokratiska partiet. Det är ingalunda så att man köpt den världsuppfattning som råder i Moskva.

[Marlène Laruelle, professor vid George Washington University. Författare till *Ideology and Meaning-Making Under the Putin Regime*, Stanford University Press, 2025.]

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

[Trump versus Europeiska unionen - artikelsamling](#) (april 2025)

[Trump och Putin öppnar för en ny strategisk och ideologisk kurs](#) (mars 2025)

[Kina, Ryssland och Ukraina](#) (september 2022)

[Ryssland, Kina, USA, Indien och det nya kalla kriget](#) (juni 2022)